

Yapısızlığın Tiranlığı

Jo Freeman

1979

İçindekiler

Elitizm'in Doğası	3
Yıldızlık Sistemi	5
Siyasal Acz	5
Demokratik Yapılanmanın İlkeleri	7

İnanmak istediğimizin aksine “yapısız” grup diye birşey yoktur. Herhangi bir şekilde, herhangi bir süre ve amaç için bir araya gelmiş olan bir insan topluluğu, o ya da bu şekilde bir yapı oluşturacaktır. Bu yapı esnek olabilir, zaman içerisinde değişebilir, üyeler arasındaki görev, güç ve kaynak dağılımını eşitlikçi ya da eşitsiz bir biçimde yapabilir. Bu yapı, gruba dahil olanların yeteneklerine, kişiliklerine ve niyetlerine bakılmaksızın oluşacaktır. Hepimizin farklı yetenekleri, eğilimleri ve geçmiş deneyimleri olması bunu kaçınılmaz kılar. Ancak herhangi bir şekilde birbirimizle ilişkiye girmeyi ya da etkileşmeyi reddettiğimiz zaman ‘yapısızlığa’ yaklaşabiliriz; ama bu bir insan grubunun özelliği olamaz.

‘Yapısız’ bir grup oluşturmak için çabalamak ancak ‘objektif’ bir haber, ‘yansız’ bir sosyal bilim ya da ‘özgür’ bir ekonomiyi hedeflemek kadar anlamlı ve bir o kadar da aldatıcıdır. ‘Laissez-faire’ bir grup ancak ‘laissez-faire’ bir toplum kadar gerçekçidir ve bu fikir, güçlü ya da şanslı olanların diğerleri üzerinde bir sis perdesinin arkasından sorgulanmayan bir egemenlik kurmasını sağlar. Tıpkı ‘laissez-faire’ felsefenin hükümetlerin egemenliğini engelleyememesi gibi. ‘Yapısızlık’ bu şekilde iktidarı maskeleyen bir yolu haline gelir ve kadın hareketi içinde genellikle (güçlerinin bilincinde olsunlar ya da olmasınlar) en güçlü olanlar tarafından savunulur. Kararların nasıl alındığına ilişkin kurallar sadece bir azınlık tarafından bilinir. Grubun yapısı resmi olmadığı sürece, diğerlerinin varolan iktidarın bilincine varması bu kuralları bilenler tarafından engellenir. Kuralları bilmeyenler ve bir girişimde bulmak için seçilmeyenler, kafa karışıklığı içinde farkında olmadıkları birşeylerin döndüğüne dair paranoyak endişelere kapılırlar.

Herkesin belirli bir gruba ve bu grubun etkinliklerine katılabilmesi için yapının açıkça ifade edilmesi gerekir, sadece ima edilmesi değil. Karar almaya dair kurallar herkese açık ve herkes tarafından ulaşılabilir olmalıdır, ve bu, ancak bu kurallar resmiyete döküldüğünde mümkün olur. Grubun yapısının resmiyete dökülmesi, resmi olmayan yapının zarar görmesi anlamına gelmez. Genellikle böyle de olmaz zaten. Fakat resmi olmayan yapının denetiminin baskın olmasını engeller ve herkese bu yapıya saldırabilme imkanı verir. Örgütsel olarak ‘yapısızlık’ imkansızdır. Yapılanmış ya da yapısız bir grup kurmaya karar veremeyiz, sadece resmiyete dökülmüş ya da dökülmemiş bir yapının olmasına karar verebiliriz. Yapısızlık, kasıtlı olarak belirli bir biçimde bir yapıya kavuşturulmamış gruplara denk düşer, yapılandırılmışlık ise böyle bir yapıya kavuşturulmuş gruplara. Yapılandırılmış bir grup her zaman resmiyete dökülmüş bir yapıya sahiptir, bunun yanında resmi olmayan bir yapısı da olabilir. Yapısız grup ise her zaman gizli ve resmi olmayan bir yapıya sahiptir. Bu resmi olmayan yapı, özellikle de yapısız gruplarda, elitlerin oluşması için temel hazırlar.

Elitizm’in Doğası

Kadın özgürleşme hareketinde ‘elitist’ en çok suistimal edilmiş sözcüklerden biri olmuştur. Genellikle, 1950’lerde birilerine komünist demek için kullanılan ‘pinko’ ile aynı biçimde ve aynı amaçla, ve her zaman yanlış kullanılır. Hareketin içinde ‘elitist’, genelde bireyleri nitelikle için kullanılır, ama bu bireylerin kişilik özellikleri ve eylemleri birbirlerinden çok farklıdır. Bir birey, sadece birey olarak hiçbir zaman elit olamaz çünkü elit ancak bir grup insanı tanımlamak için kullanıldığında uygun bir tanımlamadır. Bir birey, ne kadar çok tanınırsa tanınsın, elit olamaz. Aslında elit, içinde oldukları daha geniş bir grup üzerinde, genellikle bu grubun bilgisi ve rızası dışında hüküm süren küçük bir grubu tanımlamak için kullanılır. Bir kişi, ne kadar çok tanındığı hiç önemli değil, bu tip küçük bir grubun parçası olarak ya da böylesi bir grubun iktidarını savunarak elitist olur. Şöhret ‘elitist’i tanımlayan bir şey değildir. En sinsi elitler kamuoyunca pek tanınmayan insanlarca oluşturulurlar. Akıllı elitistler çok fazla tanınmamaya dikkat edecek kadar kurnazdırlar. Tanındıklarında izlenmeye başlarlar ve iktidarlarının üzerindeki maske düşebilecek hale gelir.

Elitlerin resmiyet kazanmamış olması görünmez oldukları anlamına gelmez. Her küçük grup toplantısında keskin gözlem yeteneğine sahip biri, kimin kimi etkilediğini söyleyebilir. Bir arkadaş grubundakiler birbirleriyle diğerleriyle olduğundan daha çok ilişki kuracaklardır. Birbirlerini daha fazla ilgiyle dinlerler ve birbirlerinin sözünü daha az keserler. Birbirlerinin söylediklerini tekrar ederler ve fikirlerine daha gönülden katılırlar. ‘Dışarda’ kalanları ya görmezden gelirler ya da onlarla didişirler. Dışarda kalanların

onayı karar verirken gerekli değildir, ama 'içerdeki'lerle iyi geçinmeleri gerekir. Tabi ki, çizgiler benim anlattığım kadar keskin değildir. Bunlar etkileşimde hissedilen ufak farklardır, önceden yazılı senaryolar değil. Yine de farkedilebilirler ve etkilidirler. Bir karar verilirken kimden onay alınması gerektiğini ve kimin onayının geçer akçe olduğunu biliyorsanız, idarenin kimin elinde olduğunu da biliyorsunuz demektir.

Elitler gizli ittifaklar değildir. Küçük bir grup insanın daha büyük bir grubu ele geçirmek için bir araya gelmesi nadirdir. Aslında elitler, aynı siyasal etkinliklere katılan bir grup arkadaştan başka bir şey değildir. Bu kişiler, aynı siyasal etkinliklere katılmıyor olsalar da arkadaşlıkları büyük ihtimalle devam edecektir, arkadaşlıkları devam etmese bile siyasal etkinliklere katılacaklardır. Bu iki olgunun çakışması bir grubun içinde elitlerin oluşmasına neden olur ve bu yüzden de kırılmaları çok zordur.

Bu arkadaş grupları, büyük grubun iletişim için kullandığı olağan iletişim kanallarını kullanmadan iletişim kuran ağlardır. Eğer hiçbir iletişim ağı kurulmamışsa, elitler iletişim ağı görevi görürler. Arkadaş oldukları, aynı değer ve yönelimleri paylaştıkları, sosyal bir iletişim içinde oldukları ve ortak kararlar verilirken birbirlerine danıştıkları için, bu ağlara dahil olan insanlar, grup içinde dahil olmayanlara nazaran daha çok güç sahibi olurlar. Bir grubun içinde tanışan arkadaşların oluşturduğu resmi olmayan bazı ağların kurulmaması enderdir. Büyüklüğüne göre, bazı grupların içinde birden fazla bu tip ağ bulunabilir. Bu ağlar birbirleriyle çakışabilirler. Eğer yalnızca bir tane ağ varsa, üyeleri elit olmak istese de istemese de, aksi takdirde yapısız olacak olan grubun elitini oluştururlar. Eğer yapılandırılmış bir grubun içinde buna benzer yalnızca bir ağ varsa, resmiyet kazanmış olan yapının niteliğine ve mahiyetine göre elit olabilir ya da olmayabilir. Eğer bu tip ağların sayısı iki ya da daha fazlaysa, formel iktidar için genellikle birbirleriyle rekabet ederler. Bu sıklıkla en sağlıklı durumdur. Grubun diğer üyeleri iktidar için mücadele eden gruplar arasında hakemlik yaparlar ve bu şekilde geçici olarak sadakat gösterdikleri gruptan bazı taleplerde bulunabilirler.

Hareket içindeki gruplar, kimin iktidar sahibi olacağına dair somut kararlar almamış olduklarından, ülke çapında farklı kriterler kullanılmaktadır. Hareket zaman içerisinde değiştiğçe, evlilik etkin katılım için geçersiz bir kriter haline geldi. Fakat resmi olmayan elitler sadece bazı maddi ve kişisel özelliklere sahip kadınların katılabilmesine olanak sağlayan standartlar belirlemeye devam ediyor. Bu standartları şöyle sıralayabiliriz: (işçi sınıfıyla ilişki kurulmasına dair tüm retoriğe rağmen) orta sınıf geçmişine sahip olmak, evli olmak, evli olmamak ama birisiyle birlikte yaşamak, lezbiyen olmak ya da lezbiyen numarası yapmak, 20 ve 30 yaş arasında olmak, üniversite mezunu olmak ya da bir şekilde üniversiteyle bir ilişkiye girmiş olmak, 'havalı' olmak, ama çok 'havalı' olmamak, bir 'radikal' olarak belirli bir siyasi görüşe ya da kimliğe sahip olmak, 'iyi' davranmak ya da iyi giyinmek (geleneksel ya da gelenek dışı tarzlarda olabilir) gibi bazı feminen özelliklere sahip olmak. Birini her zaman 'sapkın' olarak niteleyecek, uzak durulmasını gerektiren bazı özellikler de vardır. Bu küme, çok yaşlı olmak, tam zamanlı bir işte çalışmak (özellikle de o kişi kariyer yapmayı hedefliyorsa), 'iyi' davranmamak ve açıkça sevgilisi olmamak (eşcinsel ya da heteroseksüel olması farketmez) durumlarını kapsar.

Başka kriterler de sayılabilir ama hepsinde ortak olan bazı özellikler var. Hareketin içindeki resmi olmayan elitlere katılabilmek ve dolayısıyla iktidar sahibi olmak için gerekli önkoşullar, kişinin yapıp etmiş oldukları, kişiliği ve ayırabildiği zamanla ilişkilidir. Kişinin yeterliliği, feminizme olan inancı, becerileri ya da harekete sunabileceği muhtemel katkı önemli değildir. İlk gruptakiler kişinin arkadaşlarını belirlemede önemli olan kriterlerdir. İkinci gruptakiler ise siyasal olarak etkin olmak isteyen her hangi bir hareketin ya da kurumun kullanmak zorunda olduğu kişilerdir.

Küçük gruplarda elitlerin oluşumu ile ilgili bu inceleme, eleştirel bir bakış açısına sahip olsa da, böylesi resmi olmayan yapıların kaçınılmaz biçimde kötü olduğu inancıyla yapılmadı – sadece kaçınılmaz oldukları inancıyla yapıldı. Tüm gruplar, üyeler arasındaki etkileşim sonucu resmi olmayan yapılar oluştururlar. Bu resmi olmayan yapılar çok kullanışlı da olabilirler. Fakat tamamen yapısız olan gruplar, sadece onlar tarafından yönetilir. Resmi olmayan elitler bir 'yapısızlık' miti etrafında biraraya geldiklerinde, gücün kullanılmasını kısıtlamaya yönelik bir girişimde bulunmak imkansız olur. Güç, her an değişebilir bir hale gelir. Bu durumun, bilincinde olmamızı gerektiren olası iki olumsuz sonucu vardır. Birincisi resmi olmayan karar verme yapılarının bir "kadın günü" havasına bürünmesi: insanların söyle-

yecek önemli birşeyleri olan kişileri değil de sevdiklerini dinlemeleri. Hareket önemli bir şeyler yapmadığı sürece bu çok da önemli bir sorun değildir. Ama bu durum ortaya çıkmaya başladığında durdurulmasa bile, hareket ortaya çıkan eğilimi değiştirmek zorunda kalacaktır. İkincisi ise resmi olmayan yapıların grubun geneline karşı sorumlu olmaması. Ellerindeki güç onlara verilmemiştir, bu durumda geri alınmaz da. Yarattıkları etki grup için yaptıklarının sonucu değildir, bu yüzden de doğrudan grup tarafından etkilenemezler. Bu resmi olmayan yapıların illa ki sorumsuz oldukları anlamına gelmez. Yarattıkları etkiyi sürdürmek isteyenler genellikle sorumlu davranmaya dikkat ederler. Grup elitlere sorumluluk veremez; sorumluluklar elitin çıkarları tarafından belirlenir.

Yıldızlık Sistemi

'Yapısızlık' fikri, 'yıldızlık' sistemini yaratmıştır. Siyasal grupların karar almalarının ve bu kararları kamuyouna sunacak kişileri seçmelerinin beklendiği bir sistemde yaşıyoruz. Basın ve kamuyou, kadınları, kadın bireyler olarak, ciddiye alarak nasıl dinlemesi gerektiğini bilmiyor; grubun nasıl hissettiğini öğrenmek istiyor. Bugüne kadar kitlesel grup fikrinin oluşturulması için üç yöntem belirlenmiştir: referandum oyu, kamuoyu araştırması anketi ve uygun bir toplantıyla grup sözcüsünün seçilmesi. Kadın hareketi kamuoyuyla iletişime geçmek için bu yöntemlerin hiçbirini kullanmamıştır. Ne hareketin tamamı ne de kalabalık gruplar, herhangi bir konu üzerine fikirlerini beyan etmek üzere bir yöntem belirlememiştir. Kamuyou/halk ise bir sözcü aramaya koşullanmıştır.

Her ne kadar hareket kendisine bilinçli olarak bir sözcü seçmemiş olsa da, farklı nedenlerden dolayı toplum tarafından tanınan kadınları öne çıkarmıştır. Bu kadınlar herhangi bir grubu ya da oturmuş fikri temsil etmezler; bunu bilirler ve çoğunlukla ifade de ederler. Fakat basının hareketin bir konu ile ilgili fikrini merak ettiğinde röportaj yapabileceği herhangi resmi bir sözcüsü ya da karar alma mercii olmadığından, bu kadınlar sözcü olarak algılanırlar. İsteseler de istemeseler de, hareket istese de istemesese de, kamuyounun gözü önünde olan kadınlar kendiliğinden sözcü rolüne büründürülürler.

Bu, 'yıldız' olarak etiketlenen kadınlarla yaşanan tıkanıklığın kaynaklarından birisidir. Hareketin görüşlerini temsil etmeleri amacıyla kadınlar tarafından seçilmedikleri için, basın onların hareket adına konuştuğunu varsaydığına, kadınlar bu durumdan rahatsız olurlar. 'Yıldızlık' sistemi hareketin reddettiği bireysel sorumluluk almama durumunu teşvik ederek ters teper. Bir kızkardeşin 'yıldız' olarak öne çıkarılması ile hareket, bir kişi üzerinde sahip olacağı tüm denetimi kaybeder. Bu kişi kendisine atfedilen tüm suçları işleyebilecek özgürlüğe sahip olur.

Siyasal Acz

Yapısız gruplar kadınları hayatları hakkında konuşmaya yöneltmede etkili olabilirler, fakat işlerin yapılması konusunda aynı biçimde etkili değildirler. İşleyiş biçimleri değişmediği sürece gruplar, insanların 'sadece konuşmaktan' yorulmaları ile bundan daha fazlasını yapmayı istemeleri arasında yalpalayıp dururlar. Birçok şehirde büyük hareketler bireysel çalışma grupları kadar yapısız oldukları için belirli görevlere yoğunlaşmış grupçuklardan daha etkin olamazlar. Resmi olmayan yapılar, nadiren insanlarla yeterince temas içinde olmaya ya da etkin biçimde işlemeye yeterlidir. Yani hareket bolca duygu yaratır ama nadiren sonuç verir. Ne yazık ki tüm bu devininin semeresi alınan sonuçlar kadar zararsız değildir ve bunların kurbanı hareketin kendisi olur.

Kalabalık olmayan ve küçük ölçekte çalışan bazı gruplar kendilerini yerel eylem projelerine dönüştürdüler. Fakat bu biçim, hareketi yerel ölçekte kısıtlamaktadır. Ayrıca, iyi işleyebilmek için gruplar, çoğunlukla ilk başta işleri çekip çeviren arkadaş grubuna indirgenebilmektedir. Bu, birçok kadının katılımını engeller. Kadınların harekete katılımı ancak küçük bir gruba üye olduklarında mümkün olduğu sürece, arkadaş grubu içinde olmayanlar açık biçimde dezavantajlı konumda olacaktır. Arkadaş grupları örgütlü eylemin asıl yöntemi olduğu sürece, elitizm kurumsallaşacaktır.

Kendilerini adayabilecekleri yerel bir proje bulamayan gruplar sadece bir arada durmak amacıyla bir arada dururlar. Bir grubun belirli bir görevi olmadığında, (bilinç yükseltme de bir görevdir) insanlar enerjilerini gruptaki diğerlerini denetlemek için kullanırlar. Bu, başkalarını manipüle etmek amaçlı kötücül bir arzudan çok (bazen öyle olsa da) becerilerini değerlendirebilecekleri daha iyi bir şey bulamamalarından kaynaklıdır. Becerileri ve zamanları olan ve biraraya gelişlerini meşru kılacak bir neden arayan insanlar, kişisel denetim için çaba harcamaya ve grubun diğer üyelerinin kişiliklerini eleştirmeye başlarlar. Bir grup bir amaç edindiğinde, insanlar daha büyük hedefler uğruna birbirleriyle geçinmeyi ve birbirlerinin beğenmedikleri özelliklerini gözardı etmeyi öğrenirler. Bireyleri bizim görmek istediğimiz doğrultuda şekillendirme dürtüsünün sınırları vardır.

Bilinç yükseltmenin sona ermesi insanları nereye gideceğini bilemez bir hale sokar, ve yapı olmadığı için insanlar yollarını şaşırırlar. Hareket içindeki kadınlar ya kendilerine ve kızkardeşlerine dönerler ya da alternatif eylemlilik biçimleri arayışına girerler. Varolan alternatifler sınırlıdır. Bazı kadınlar sadece 'kendi işlerine bakarlar'. Bu bireysel yaratıcılığın artmasına yol açabilir ve harekete fayda sağlar. Fakat kadınların çoğu için uygun bir seçenek değildir ve ortaklaşa bir grup çalışmasının ruhunu beslemediği de kesindir. Bireysel bir proje geliştirmek istemeyen ve kendilerini ilgilendiren grup projelerini keşfetmek, başlatmak ya da bu projelere katılmak için bir yol bulamayan kadınlar, gruptan uzaklaşırlar.

Birçok kadın, kadın hareketinde bulamadıkları belirli bir yapıya sahip etkili eylemlere katılabilmek için diğer siyasal örgütlere yönelirler. Kadınların kurtuluşunu diğer birçok konu arasında bir başlık olarak gören siyasal örgütler, kadın özgürleşme hareketini yeni insanları örgütlemek için geniş bir zemin olarak görürler. Bu tip örgütlerin (her ne kadar önlerinde böyle bir engel olmasa da) 'içeri sızma'ya ihtiyaçları yoktur. Kadınların, kadın hareketinin bir parçası olarak edindikleri anlamlı bir siyasal hareketin parçası olma arzusu, diğer örgütlere katılmaları için yeterlidir. Hareketin kendisi kadınlara yeni fikir ve girişimleri için fırsat yaratamamaktadır.

Kadın özgürleşme hareketi içerisinde kalarak diğer siyasal örgütlere katılan ya da diğer siyasal örgütlere katılıp kadın özgürleşme hareketi içinde kalan kadınlar, yeni enformel yapıların ortaya çıkması için bir çerçeve yaratırlar. Bu arkadaşlık ağları, daha önce tartışılan özelliklerden çok feminist olmayan ortak siyasal eylemlere dayanır, fakat yukarıdakilerle aynı biçimde işler. Bu kadınlar, ortak değerler, fikirler ve siyasal eğilimleri paylaştıkları için, resmi olmayan, plansız, seçilmemiş ve sorumluluk sahibi olmayan elitler haline gelirler.

Bu yeni elitler, hareket içindeki farklı gruplarda önceden oluşmuş olan resmi olmayan elitler tarafından tehdit olarak algılanır. Bu algılarında haksız da değildirler. Bu siyasal örgütler birçok eski grubun aksine birer "kardeşlik örgütü" olarak kalmaya pek de niyetli değildirler ve hem siyasal hem de feminist fikirlerini yaymak için propaganda yaparlar. Bu çok doğal olmasına rağmen, kadın hareketi açısından sonuçları hiçbir zaman yeterince tartışılmamıştır. Eski elitler fikir ayrılıklarını tartışmaya açmak istemezler çünkü bu grubun resmi olmayan yapısının ayyuka çıkması anlamına gelecektir. Resmi olmayan elitlerin birçoğu uzun zamandır "anti-elitizm" ve yapısızlık perdesinin arkasında gizlenmektedirler. Resmi olmayan başka bir yapıya rakip olabilmek için "kamuoyunun" gözü önüne çıkmaları gerekmektedir ve bu ihtimal beraberinde birçok tehlikeyi getirir. Güçlerini korumak için, diğer enformel yapının üyelerinin dışlanması "kızıl-aleyhtarı", "lezbiyen-aleyhtarı" ya da "hetero-aleyhtarı" yöntemlerle rasyonalize etmek kolaylarına gelir. Diğer seçenek ise grupta varolan ilk iktidarın kurumsallaşmasını sağlayacak biçimde grubu resmi bir yapıya kavuşturmak olacaktır. Resmi olmayan elitler geçmişte iyi bir yapı ve dikkate değer bir iktidar kurmuşlarsa, ikinci seçenek mümkün olacaktır. Resmi olmayan grubun kendi içine kapalılığının resmi bir yapının yerini tutabilmesinin kanıtlandığı üzere, bu gruplar geçmişte siyasal anlamda iyi kötü etkili olmuşlardır. Resmi hale gelmek onların işleyişini çok da değiştirmez, bununla birlikte iktidar yapısının kurumsallaşması onu resmi bir itiraza açık hale de getirmez. Bir yapıya en çok gereksinim duyan gruplar, genelde onu yaratabilme becerisine en az sahip olanlardır. Resmi olmayan yapıları iyi kurulmamıştır, "yapısızlık" ideolojisine olan bağlılıkları taktiklerini değiştirme konusunda isteksiz olmalarına neden olur. Bir grup ne kadar yapısızsa, resmi olmayan yapısı o kadar azdır, "yapısızlık" ideolojisine o kadar bağlıdır ve siyasal yoldaşlar tarafından ele geçirilmeye o kadar açıktır.

Hareketin geneli de kendisini oluşturan gruplar kadar yapısız olduğu için, benzer biçimde dolaysız etkilerden kolayca etkilenir. Fakat grup açısından bu etki kendisini farklı biçimlerde gösterir. Yerel düzeyde birçok grup özerk biçimde hareket edebilirken, sadece ulusal düzeyde örgütlenmiş gruplar ulusal bir etkinlikte bulunabilir. Dolayısıyla ancak yapıları olan feminist örgütler feminist etkinliklere ulusal düzeyde yön verebilir. Bu yön ise bu örgütlerin öncelikleriyle şekillenir. Ancak Ulusal Kadın Örgütü, Kadınların Eşitliği Eylem Birliği ve bazı sol partilerin kadın komisyonları ulusal bir kampanya başlatma imkanına sahiptir. Yapısız kadın kurtuluş grupları ise bu ulusal kampanyaları desteklemeyi ya da desteklememeyi seçebilirler, fakat kendilerini bir kampanya başlatma yetisine sahip değildirler. Böylelikle bu grupların üyeleri yapısı olan grupların liderliğindeki birlikler haline gelirler. Kendi önceliklerinin ne olduğuna karar vermek için bile bir yöntemleri yoktur.

Bir hareket ne kadar yapısızsa, geliştiği yön ve giriştiği siyasal eylemle üzerinde o kadar az denetim sahibi olur. Bu fikirlerinin yayılmadığı anlamına gelmez. Medyanın yeterli ilgisi ve toplumsal koşulların uygunluğu sonucu fikirleri yayılabilir. Ama fikirlerin yayılması onların uygulandığı anlamına gelmez, sadece bu fikirler üzerine konuşulduğu anlamına gelir. Bireysel olarak uygulanabilir oldukları sürece eyleme dökülebilirler, fakat uygulanmaları koordine bir siyasal güç gerektiriyorsa dökülmezler.

Kadın kurtuluş hareketi, arkadaşlar arasındaki küçük, aktif olmayan tartışma gruplarına vurgu yapan bir örgütlenme biçimine bağlı kaldığı sürece, yapısızlığın en kötü sonuçları hissedilmeyecektir. Fakat bu örgütlenme tarzının sınırları vardır; siyasal olarak etkisizdir, arkadaş gruplarına dahil olamayan ve olamayan kadınlara karşı dışlayıcı ve ayrımcıdır. Varolan yapıya sınıfı, ırkı, mesleği, evli veya çocuklu olup olmaması yüzünden ya da kişiliği sonucu uymayanların katılmaya çalışma yönünde cesaretleri kaçınılmaz olarak kırılır. Uyum sağlayamayanlar, durumun olduğu gibi kalmasından sağlayacakları bazı çıkarlar geliştirirler.

Resmi olmayan grupların çıkarları varolan enformel yapılarca korunur ve hareket kendi içinde kimin yetki kullanacağını hiçbir şekilde belirleyemez. Hareket bilinçli biçimde kimin yetki sahibi olacağını belirlememeye devam ettiği sürece iktidarı alacağı edemez. Tek yaptığı, yetki ve etki sahibi olanların bunlardan sorumlu olmasını talep etme hakkından feragat etmek olacaktır. İktidar sahibi olanlardan sorumluluk talep edemeyeceğini bildiği için iktidarı mümkün olduğunca yaygın tutmaya devam ederse, bir grubun ya da kişinin hareket üzerinde tam bir hakimiyet kurmasını engeller. Fakat bu biçimde hareketin mümkün olduğunca etkisiz olmasını da sağlamış olur. Etkisizlik ve hakimiyet arasında bir orta yol bulunmalıdır.

Bu sorunlar bugün önem kazanmakta çünkü hareketin doğası zorunlu olarak değişiyor. Kadın hareketinin asli işlevi olarak bilinç-yükseltme'nin miyadı doldu. Son iki yılda basın yoluyla yapılan yoğun tanıtımlar, dolaşımda olan yerüstü kitap ve makalelerin çokluğu sonucu kadın özgürleşmesi her gün kullanılan bir sözcük haline geldi. Kadın özgürleşmesine dair konular tartışılmaya başlandı ve herhangi bir hareket grubuyla doğrudan bağlantısı olmayan kişiler tarafından çalışma grupları oluşturuldu. Sadece eğitime yönelik faaliyetler artık çok büyük bir ihtiyaç değil. Hareketin başka amaçlara yönelmesi gerekiyor. Önceliklerini koymalı, amaçlarını belirlemeli ve hedeflerine koordine bir biçimde ulaşmalı. Bunu yapabilmek için yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde örgütlenmek zorunda.

Demokratik Yapılanmanın İlkeleri

Hareket yapısızlık ideolojisine inatla sarılmayı bıraktığında, sağlıklı bir işleyişe en uygun örgütlenme biçimini geliştirmekte özgür olacaktır. Bu, öteki uca kaymamız ve geleneksel örgütlenme biçimlerini körü körüne kopya etmemiz gerektiği anlamına gelmez. Fakat bu biçimlerin hepsini körü körüne reddetmemiz anlamına da gelmez. Bazı geleneksel yöntemler mükemmel olmasalar da kullanışlı olduklarını göstereceklerdir, bazıları ise bazı amaçlara ulaşırken hareketin içindeki bireylere en az zararı nasıl vereceğimizi anlamamızı sağlayacaktır. Çoğunlukla farklı yapılanma şekillerini denememiz ve farklı durumlarda kullanılacak bir dizi yöntem geliştirmemiz gerekecektir. 'Kura sistemi' hareketin içinde gelişen bu tip bir fikirdir. Her duruma uygulanamaz ama bazılarında kullanışlıdır. Yapının oluşturulması için başka fikir-

lere de ihtiyaç var. Bunlarla çeşitli deneyler yapmaya devam etmeden önce yapının kendi başına kötü birşey olmadığı, sadece aşırı kullanımın kötü olduğu fikrini kabul etmeliyiz.

Bu deneme yanılma sürecine girerken demokratik yapılanma ve aynı zamanda siyasal olarak etkili olmak için esas alınması gereken bazı ilkeleri aklımızda tutmalıyız.

1. Yetkinin, belirli görevler için belirli bireylere demokratik yollarla atanması. İnsanların iş ve görevleri rast gele üzerlerine alması sadece bunların yerine getirileceğinden emin olunmaması anlamına gelmektedir. Eğer insanlar, tercihan ilgi ve isteklerini belirttikten sonra, bir görev için seçilirse, kolayca göz ardı edilemeyecek bir söz vermiş olurlar.
2. Kendilerine yetki atanmış olanların, kendilerini seçmiş olanlara karşı sorumlu olmaları. Bu, grubun yetki konumunda olanlar üzerinde denetim sahibi olmasını sağlayacak yoldur. Bireyler yetkilerini kullanabilirler ama bu yetkinin nasıl kullanılacağına dair son söz grubundur.
3. Yetkinin mümkün olduğunca çok insan arasında bölüştürülmesi. Bu, iktidar tekelinin oluşmasını engeller ve yetki konumunda olanların bunu kullanma sürecinde diğerlerine danışmalarını gerektirir. Ayrıca birçok insanın belirli görevler için sorumluluk almasına ve bu şekilde bazı özel beceriler edinmelerine imkan sağlar .
4. Bireyler arasında görevlerin devri ve dönüşümü. Bir kişinin, – resmi ya da resmi olmayan biçimde – uzun bir süre boyunca belirli sorumlulukları alması, bunların kişinin ‘malı’ olarak görülmesine, kolayca başkasına devredilememelerine ve grup tarafından denetlenememelerine yol açar. Tam tersi görevler çok sık devredilirse birey işi öğrenmeye vakit bulamaz ve iyi bir iş çıkarmanın yarattığı tatmini yaşayamaz.
5. Görevlerin mantıklı kıstaslar uyarınca dağıtılması. Bir konum için bir kişinin grup tarafından sevildiği için seçilmesi ya da sevilmeyen birisine zor görevler verilmesi, uzun dönemde ne gruba ne de kişiye fayda sağlayacaktır. Bu gibi seçimlerde, beceri, ilgi ve sorumluluk asıl kıstas olmalıdır. İnsanlara sahip olmadıkları becerileri edinme şansı verilmelidir. Bunu yapmanın en iyi yolu ise onları “kendi kaderlerine terk etmek” yerine bir çeşit çıraklık yöntemi kullanmaktır. Birisine altından kalkamayacağı bir sorumluluk vermek onun moralini düşürecektir. Tam tersine, birine yerine getireceği bir sorumluluğu vermemek, onu yeteneklerini geliştirme yönünde cesaretlendirmez. Kadınlar insanlık tarihi boyunca sıklıkla becerikli oldukları için cezalandırıldılar, hareketin bu süreci tekrar etmesine hiç gerek yok.
6. Bilginin mümkün olduğunca sık herkese ulaştırılması. Bilgi güçtür. Bilgiye erişim insanın gücünü artırır. Resmi olmayan bir ağ yeni fikir ve bilgileri grubun dışında kendi içinde yaydığına, grubun katılımı olmadan bir fikir oluşturma sürecine girmiş demektir. İnsan işlerin nasıl döndüğünü öğrendikçe, siyasal olarak da daha etkili olur.
7. Grubun ihtiyaç duyduğu kaynaklara eşit erişim. Bu her zaman ideal şekliyle mümkün olmasa da, sağlanması için uğraşılmalıdır. İhtiyaç duyulan bir kaynak üzerinde tekelini koruyan bir üye (baskı makinesi ya da kocasının karanlık odası gibi), bu kaynağın kullanılmasını gereğinden fazla etkileyebilir. Beceri ve bilgi de kaynaktır. Üyeler ancak bildiklerini diğerlerine öğretmeye istekli olduklarında herkes bilgi ve becerilerinden eşit bir biçimde yararlanabilir.

Bu ilkeler uygulandığında, farklı hareket grupları içinde nasıl yapılar gelişirse gelişsin, bu yapıların grup tarafından denetlenebilirliği ve gruba karşı sorumlu olmaları sağlanır. Yetkiye sahip olanların konumu yaygın, esnek, açık ve geçici olacaktır. Nihai kararlar geniş grup tarafından verileceği için, yetki sahipleri iktidarlarını kolayca kurumsallaştıracakları bir konumda olmayacaklardır. Grup, kendi içinde kimin yetki sahibi olacağını belirleme gücüne sahip olacaktır.

Anarşist Kütüphane

Jo Freeman
Yapısızlığın Tiranlığı
1979

19.12.2021 tarihinde şuradan alındı: feministbiz.blogspot.com

Çeviri: ezgi, FeministizBiz

İngilizce Aslı: The Tyranny of Tyranny

Yapısızlığın Tiranlığı'nın Eleştirisi: A Review of The "Tyranny of Structurelessness": An organizationalist repudiation of anarchism

tr.anarchistlibraries.net